

Nya kassor och ökat ansvar gav kassörskor bättre arbetsmiljö

Arbetsplats: Köplusten i Hovmantorp.

Kontaktperson: Alvar Johansson 0478-421 00.

**Arbetslivsfondens
handläggare:** Ann-Marie Morstedt, Kronobergs län.

Skribent: Rolf Wenander.

Sammanfattning: AB Köplusten är ett varuhus som verkat i Hovmantorp sedan mer än 20 år. Av de årsanställda, i medeltal 30, är kvinnorna i majoritet. I samband med att verksamheten vuxit, hade arbetsledningen en önskan att förbättra arbetsmiljön. Företaget startade som konfektionsbutik men har också utökat med livsmedel. Det har medfört tyngre arbete för personalen. För att underlätta arbetet ville företaget installera moderna kassaapparater och vågar. Vidare skulle kassörskorna få egna ansvarsområden förutom att sitta i kassan. Allt syftade till att göra arbetsplatsen bättre både för medarbetare och kunder. Ett viktigt skäl var att arbetsmiljön skulle bli så tilltalande att företaget kunde behålla och utveckla sina anställda. Till detta sökte Köplusten bidrag från Arbetslivsfonden med 196 000 kronor. I ett andra skede sökte Köplusten bidrag med 139 000 kronor. Senare begärde Köplusten ytterligare 2 000 kronor till ett friskvårdsprogram som totalt kostade 4 400 kronor.

Bakgrund:

AB Köplusten driver sedan mer än 20 år varuhus i Hovmantorp. Verksamheten startade i mindre skala och var till en början koncentrerad till konfektion i tillfälliga lokaler. Under årens lopp har verksamheten ökat och idag drivs varuhuset i egna lokaler på omkring 5 000 kvadratmeter.

Från att ha varit ett renodlat konfektionsvaruhus har dess inriktning breddats till att även omfatta livsmedel. Varuhanteringen har därmed blivit tyngre i kassorna. Köplusten har i medeltal 30 årsanställda. Av dem är 23 kvinnor. Trotjänarna är födda

på

30- och 40-talen. De flesta har varit med sedan butiken startade. Bland dem finns ingen personalomsättning. Däremot byter ungdomarna jobb oftare. Sjukfrånvaron var under 1990 totalt 2 540 timmar. Av den tiden var långtidssjukskrivningarna 1 120 timmar. Ett fall av anmäld arbetsskada finns.

Den arbetsmiljö som Köplusten ville förbättra med Arbetslivsfondens hjälp var miljön i kassaavdelningen, där även spritutlämning sker. Köplusten är utlämningsställe för Systembolaget.

köplusten sökte bidrag till att installera nya kassaregister, montera rullband i specialdisk, installera vågar i rullbandets höjd där kunden själv lägger upp sina varor. Vidare önskade Köplusten att spritutlämningen skulle förändras och göras lättare. Expediterna lämnar ut cirka 200 flaskor vin och sprit i veckan. Packbord skulle byggas i riktig höjd så att de anställda undviker tunga lyft. Vidare skulle sorteringen av spritleveranserna ske på lagret, i en icke stressande kassamiljö. Genom det skulle tunga lyft undvikas. Kassörskorna skulle få var sitt ansvarsområde i butiken, för att göra deras arbetsuppgifter mångsidigare. På det sättet skulle också förslitningsskador undvikas.

Mål:

Målet med investeringen var att Köplusten skulle få en kassaavdelning som uppfyller kraven från kunderna och att hålla personalen, särskilt de äldre medarbetarna, trotjänarna, så fria som möjligt från arbetsskador. I en sin komplettering till ansökan konstaterade Köplustens ledning att av de 30 årsanställda, cirka 60 personer, skulle 20 årsanställda, eller 40 personer beröras av de planerade förändringarna och en flexiblere arbetsorganisation. Den flexiblere arbetsorganisationen med rotation mellan olika avdelningar kräver utbildning. Den ska i huvudsak ske internt. Arbetsledarna gör arbetsinsatser i samband med internutbildningen och genomgången av den nya arbetsorganisationen. Tio planeringsmöten ska också genomföras med samtlig personal och de ska inriktas på ekonomi och planering. Information om ergonomi och friskvård ingår och kommer att lämnas av Lessebo Hälsovård.

Genomförande:

För sina åtgärder begärde Köplusten i förste skedet 196 000 kronor, i andra skedet 139 000 kronor. Bidragsunderlaget beräknade Arbetslivsfonden till 449 000 kronor. Av den summan beviljade Arbetslivsfonden 160 000 kronor. Senare har Köplusten kompletterat sin ansökan för att få ut ytterligare 2 000 kronor till ett friskvårdsprogram. Arbetslivsfonden skriver efter besök på företaget att där redan vidtagits många åtgärder för att anpassa arbetsplatserna på bästa sätt efter personalens förutsättningarna. VD i Köplusten, Alvar Johansson, berättar att företaget som han driver tillsammans med

sin fader Tage, aldrig har sökt eller fått ett enda bidrag. Men genom ett Rotaryföredrag, som Olle Lindquist, VD i Arbetslivsfonden i Kronoberg, höll i Hovmantorp fick Alvar höra talas om vad Arbetslivsfonden kunde göra. Vi blev en av de första företagen i detaljhandeln som ansökte om stöd från Arbetslivsfonden, säger Alvar Johansson. Eftersom vi hade startat som en klädhandel hade vi inga bekymmer med några tyngre lyft i början av vår verksamhet. De tyngre lyften kom genom att vi började med livsmedelshandel. Det krävde i sin tur diskar som är mer anpassade för varuhanteringen. Köplustens strategi blev omkring 1990 att gå från enbart klädvaruhus till en fullsortimentsbutik för närområdet, men att också fånga upp kunder som passerar förbi på väg 25 till och från ostkusten, Öland och Kalmar. Sällanköpskunder var också välkomna. Köplusten har också ett par butiker på annat håll, en i Nybro som startade 1979 och en som startade redan 1970 i Rälla på Öland. Köplusten omsätter totalt i sina tre butiker cirka 55 miljoner kronor. Butiken på Öland har också fått stöd av Arbetslivsfonden med cirka 30 000 kronor. Rotationsprogrammet har genomförts. Det är ovanligt för branschen, att kassörskor också har ett speciellt ansvarsområde inne i butiken. Alvar Johansson förklarar att eftersom början på veckorna inte kräver så stor arbetsinsats vid kassorna, kan kassörskorna ägna sig åt sina specialavdelningar då. Sedan kan de arbeta i kassorna i slutet på veckan. Alvar Johansson berättar att han själv hållit i utbildningsavsnittet i arbetsplatsprogrammet. I utbildningen har ingått en marknadsanalys, liksom kvalitetsanalys och inköpsvanor. Organisationsförändringarna har gått igenom och diskuterats. Problemanalys och planeringssamtal har stått på programmet. Alvar Johansson har svarat för dem. Lessebo Hälsocentral har medverkat och informerat om ergonomi och friskvård. Hela personalstyrkan har utbildats i de nya kassaregistren. En projektgrupp på fyra medarbetare har köpt anläggningen och installerat den. Totalt kostar arbetsplatsprogrammet 453 000 kronor. – Vi har också försökt undvika att ha avdelningschefer, berättar Alvar Johansson. Genom att kassörskorna fick

avdelningsansvar ville vi ta bort ett mellanled och få rakare beslutsvägar.

Resultat:

I februari 1992 var nya kassaregister, vågar och disk för spritutlämning installerade. Lyftbord och vagnar för systemvaror, höj- och sänkbara truckar, så kallade ergolyftare var inköpta. Utbildningsprogrammet var genomfört. Alvar Johansson är, liksom de anställda, mycket nöjd med resultatet. Antalet sjukdagar har minskat. En långtidssjuk har, genom rehabilitering, kunnat tas tillbaka till arbetet på heltid. En annan långtidssjuk har återvänt på deltid. Kassaarbetet har blivit mycket effektivare när de nya kassorna installerats. Alvar Johansson räknar med att tidsbesparingen är 20 procent mot tidigare. Det är samma flöde av varor, men streckkoderna gör att kassörskorna slipper slå priserna i kassaapparaterna.

Värdering:

Alvar Johansson tror inte att ett arbetsplatsprogram kunnat genomföras så snabbt om företaget inte haft Arbetslivsfonden bakom sig. Han konstaterar att insatsen kom i precis rätt läge.

Det är alltid lätt att säga att man ska få igång människor att jobba åt samma håll, mot gemensamma mål. Men det ska ju göras också. Där har Arbetslivsfonden varit en bra pådrivare.

Marie-Louise Olsson är facklig representant på Köplusten och tycker att arbetsplatsprogrammet väl motsvarar förväntningarna. Den fysiska arbetsmiljön är bättre för kassörskorna. De som jobbar i de nya kassorna kan välja om de vill stå eller sitta. Den speciella spritvagnen i spritutlämningen fungerar bra och de tunga lyften är borta. Rotationen mellan olika arbetsuppgifter fungerar och minskar risken för belastningsskador.